

Дијалогом до поверења

Заједничка порука са међународне конференције, која је недавно одржана у Сремским Карловцима, јесте да треба наставити сучељавања политичких култура ради јачања демократских процеса и регионалне сарадње

У оквиру истраживања међузависности културе и реформе сектора безбедности, Центар за цивилно војне односе недавно је организовао међународну конференцију на тему *Политичка, стратешка и војна култура у земљама у транзицији*.

Конференција је окупила више угледних стручњака за ову проблематику из САД, западне Европе, земаља у транзицији из источне и југоисточне Европе, али и студенте Београдског универзитета који се усавршавају у Школи за европску безбедност.

Циљ је био да се ближе истражи повезаност и међузависност политичке, стратешке и војне културе, посебно у земљама западног Балкана. Препознавање и преошћавање разлика за-

датак је који наука себи поставља као могући одговор за боља практична решења и за боље разумевање самих процеса и њиховог утицаја на продубљивање сарадње.

Ова питања су од значаја за реформу сектора безбедности, трансформисање безбедносних субјеката и надгледање механизма према моделу демократске цивилне контроле. Имају утицај на демократизацију друштва у транзицији и на њихово приближавање евроатлантским интеграцијама.

Спој теоријске радозналости и размене искустава, уз актуелност интегративних процеса у источној и југоисточној Европи, отворили су у Сремским Карловцима, где је конференција одржана, живу дискусију која се одвијала у духу заједништва и трагања за моделима дијалога и сарадње који треба да врате нарушено поверење и заједничке вредности мира, толеранције и напретка.

Посебно место у свему томе има војни сектор. У дискусији је посебно указано да су наглашени трансформациони напори на реструктурисање оружаних снага и демократску цивилну контролу војске, ставили су у други план културне аспекте и значај њиховог преображаја за ефикаснији повратни утицај на креирање политике и трансформацију безбедносних субјеката.

Зато је било упутно чути и упоредити како се ови процеси одвијају у Србији, Македонији, Турској, Хрватској, Литванији, и у каквој су корелацији са сличним процесима у земљама западне демократије.

Заједничка порука са конференције је да треба наставити теоријска сучељавања и упоређивања практичних политичких,

**Др Стивен Ековић,
Амерички универзитет
у Паризу:**

– Битан део политичке културе је да грађани и њихови изабрани представници, као и војни врх, прихватају чињеницу да у политици може да има више од једне истине, и према томе да прихвате могућност и оправданост политичког пораза и миран трансфер власти. Зато је важно да законодавна и извршна власт има последњу реч када треба да се употреби војска. И да цивилна власт у демократским дру-

штвима има последњу реч када се говори о крупним стратешким одлукама од којих зависи судбина нације. Наравно да ће се такве одлуке доносити уз консултације са професионалцима у војној служби, као што принципи добре владавине подразумевају и одговорност јавног сектора и промишљен надзор над војним и такозваним тајним сектором.

**Др Цемал Соколовић,
Универзитет у Бергену,
Норвешка:**

– Добро је што грађани желе да знају шта се догађа у сфери безбедности. Транспарентношћу у тој области спречава се манипулација и могућа злоупотреба војног сектора у сврхе које нису у интересу друштва. То највише штити сам одбрамбени систем. Конференција потврђује значај политичке културе, која укључује и војну, а на овим просторима рани-

је смо дошли у трагичну ситуацију управо због одсуства тих аспеката културе. Сви су овде веровали да су најјачи и непобедиви и да свој интерес могу наметнути другима, а то се показало као заблуда са трагичним последицама. После тог искуства увиђамо колико је важна етичка димензија политичке и војне културе.

стратешких и војних култура ради јачања демократских процеса у свим друштвима и регионалне стабилности и сарадње која треба да донесе економски и сваки бољитак. То је истовремено процес уважавања културних разлика ради бољег разумевања и изградње заједничких вредности које су основа ширих безбедносних интеграција.

Конференција и њени резултати представљају нови допринос култури дијалога на овим просторима. Трагична искуства из недавне прошлости опомињу да се мора градити нова политичка култура која чува своје и аутентично, али је у снажној и непрекидној корелацији са вредностима и потребама ужег и ширег окружења, са којима дели безбедносни простор и одговорност за миран и бољи живот. То је и одговорност и обавеза према новим генерацијама, а колико је њима до тога стало видело се из показане заинтересованости млађих учесника конференције. Поред стручњака из више земаља, посебан допринос ре-

зултатима конференције дали су управо млади истраживачи Центра за цивилно-војне односе који су имали излагања и учествовали у панел дискусијама.

Примерено интересовање за теме на конференцији показали су и студенти више београдских факултета, који су полазници прве генерације Школе за европску безбедност при Центру за цивилно-војне односе.

За Исидору Давидовић, која студира историју на Филозофском факултету, ово је била добра прилика да споји историјске са савременим безбедносним изазовима и претњама, на које политика има пресудан утицај.

Тома Вукић је студент биологије и верује да је време идеологија које су донеле страдања на овим просторима заиста прошло и да треба да се окренемо новим редефинисаним националним интересима који повезују земље региона и шире са Европом. Склоњене идеолошке магле омогућиће да се изабере пут, али то свакако треба да буде пут дијалога и сарадње.

Душан Вујовић је завршио Факултет политичких наука и мањкавост конференције види у одсуству дискусије о утицају актуелне економске кризе на стратешку културу, а добро је што је потенциран значај функционалне сарадње Србије са земљама у окружењу, пре свега економске, док нерешена питања треба одвојити да их решава дипломатија.

Маја Бјелаш је на мастер студијама из међународне безбедности на Факултету политичких наука и ова конференција је дала нове одговоре на њена студијска интересовања, као што је утицај стратешке културе на реформу сектора безбедности, што ће јој вероватно помоћи да изабере тезу свог мастер рада. ■

Раденко МУТАВЏИЋ

**Др Нилуфер Нарли,
Универзитет у Истанбулу,
Турска:**

– Ефекти безбедносне културе у Турској виде се у измењеним цивилно-војним односима под утицајем процеса хармонизације са Европском унијом. Она води порасту цивилно-демократске контроле оружаних снага и важна одлика је да није само део елитне културе већ су њене вредности и шире друштвено препознате и прихваћене. Друга важна одлика безбедносне културе је да конзервативни реализам, кога заговарају и војни професионалци, више није искључиво преокупиран државом и претњама по њу, већ увиђа опасности од нових ризика и претњи као и друге недржавне и транснационалне актере који могу да угрозе безбедност.

– Ефекти безбедносне културе у Турској виде се у измењеним цивилно-војним односима под утицајем процеса хармонизације са Европском унијом. Она води порасту цивилно-демократске контроле оружаних снага и важна одлика је да није само део елитне културе већ су њене вредности и шире друштвено препознате и прихваћене. Друга важна одлика безбедносне културе је да конзервативни реализам, кога заговарају и војни професионалци, више није искључиво преокупиран државом и претњама по њу, већ увиђа опасности од нових ризика и претњи као и друге недржавне и транснационалне актере који могу да угрозе безбедност.

**Др Алсе Тоје, Универзитет
у Ослу, Норвешка:**

– После дискусија на овој конференцији мислим да је за Србију важно да донесе стратешку одлуку о избору између три пута. То су, прво, наставак неутралне политике коју је водила Југославија, друго је опредељење за евроатлантски безбедносни оквир, а треће је оријентација ка Русији. Моје виђење је да би избор требало да буде евроатлантска будућност, јер као земљи која јесте у Европи то дугорочно омогућава и најбољу економску перспективу. Друго, тај безбедносни оквир смањило би издвајања за одбрану, а то јесте циљ сваке државе како би та средства могла да усмери у раст економије и побољшање стандарда људи. Рекао бих да је добро што смо разговарали о политичкој и војној култури, која има велики значај да се не понове тешка искуства из прошлости због којих је Србија платила високу цену.

– После дискусија на овој конференцији мислим да је за Србију важно да донесе стратешку одлуку о избору између три пута. То су, прво, наставак неутралне политике коју је водила Југославија, друго је опредељење за евроатлантски безбедносни оквир, а треће је оријентација ка Русији. Моје виђење је да би избор требало да буде евроатлантска будућност, јер као земљи која јесте у Европи то дугорочно омогућава и најбољу економску перспективу. Друго, тај безбедносни оквир смањило би издвајања за одбрану, а то јесте циљ сваке државе како би та средства могла да усмери у раст економије и побољшање стандарда људи. Рекао бих да је добро што смо разговарали о политичкој и војној култури, која има велики значај да се не понове тешка искуства из прошлости због којих је Србија платила високу цену.